

Habilitering vid autism

Leif Ekström

20111116

Habilitera

**Göra habil –
göra duglig, skicklig**

Habilitering eller rehabilitering?

- Habilitering: utveckling av ny förmåga
- Rehabilitering: förlorad förmåga skall återvinnas

Habilitering vid autism

1. Kunskap
2. Individualisering

Formell bedömning

PEP – 3

TTAP

Informell bedömning

- **Aspeflo om autism**
(Aspeflo, 2010)
- **Kartläggning för Bo-Leva-Lära**
(Hall & Brodén, www.pedagogisktperspektiv.se)
- **Se mig! Hör mig! Förstå mig!**
(Winlund & Bennhagen, 2005)
- **Boendestödsboken**
(Sjölund & Bejerot)

Egna

Leif Ekström

1 Matcha lika konturklippta foton

2 Matcha lika foton

3 Matcha lika ritade bilder

4 Matcha lika pictogram

5. Matcha föremål och foto

6. Matcha föremål och ritad bild

Habilitering vid autism

1. Kunskap
2. Individualisering
3. Organisation

Organisatoriska grundförutsättningar

- Engagerad personal
- Engagerad ledning
- Rätt bemanning
- Gemensamt förhållningssätt och en idé om hur man vill arbeta
- Utbildning och handledning
- Lämpliga lokaler
- .....

Habilitering vid autism

1. Kunskap
2. Individualisering
3. Organisation
4. Livsperspektiv

Sociala färdigheter
Fritidsfärdigheter
Kommunikation
Vardagsfärdigheter
Arbetsfärdigheter
Arbetsbeteende

Boende – skola/arbete - föräldrar

Korttids – skola – fritids - föräldrar

Korttids – förskola - föräldrar

Basala färdigheter som
imitera, lyssna, matcha

Arbetsbeteende

- Sitta på en stol vid ett bord
- Påbörja, genomföra och avsluta ett arbete
- Först arbeta – sedan rast
- Rast: Var? Vad ska jag göra?
- Hitta på arbetsplatsen
- Förmedla om material är slut
- Arbeta tillsammans

Arbetsbeteende (forts.)

- Förstå regler
- Be om hjälp
- Acceptera hjälp från andra
- Vänta
- Acceptera avbrott
- Hantera materiel och maskiner på ett säkert sätt

Arbetsfärdigheter

- Stoppa i
- Matcha
- Sortera
- Sätta ihop – ta isär
- Packa
- Läsa, skriva, räkna
- .....
- Använda dator

Vardagsfärdigheter

- I hemmet
  - Hygien
  - Kläder
  - Måltider
  - Hushållssysslor
  - .....
- I samhället
  - Inköp
  - Läkarbesök, frisör ...
  - Restaurangbesök ...
  - Film, teater ...

Kommunikation

Leif Ekström

Anpassa eget beteende och tal

- Undvik störningar
- Få ord
- Tala långsamt
- Relatera till aktivitet
- Tala om här och nu
- Begränsa frågorna

Anpassa eget beteende och tal (forts)

- Tala entydigt
- Undvik ovidkommande konversation
- Tala inte "över huvudet" på A
- Använd naturliga gester
- Använd visuellt stöd (föremål, bild, text)

Informerade val

Leif Ekström

Fritidsfärdigheter

Leif Ekström

ARBETE = FRITID
FRITID = ARBETE

Sociala färdigheter

Leif Ekström

Livsperspektiv

- För den som arbetar med vuxna innebär livsperspektiv också att känna till A:s historia!

Habilitering vid autism

1. Kunskap
2. Individualisering
3. Organisation
4. Livsperspektiv
5. Bemötande/undervisningssätt/pedagogik

Vi möter en människa som

- tycker att mänskligt beteende är obegripligt
- inte ser mening och sammanhang i tillvaron
- har motstånd mot förändringar
- tänker konkret
- vill ha kontroll

Hur kan man förklara situationer
runt personer med autism?

Division TEACCH, UNC, USA

"Structured Teaching"

Theo Peeters OCA
Antwerpen, Belgien

Riksföreningen Autism,
UCA

"Ett pedagogiskt arbetssätt
anpassat till personer med
autism"

Leif Ekström

Tydliggöra i rum och tid

- Var? Vad?
- Vad? När? Var?
Sedan?
- Vad? Hur mycket?
Färdig? Sedan?
- Hur? Hur mycket?
- Organisation av rummet
- Dagsschema
- Arbetsordning
- Visuell instruktion

- ”Vi har upptäckt att standardklichén - barn med autism kan inte klara förändringar i rutinen – inte är sann. De har problem med oväntade förändringar”.
- (Theo Peeters)

Tydliggörande kan också vara

- ”Hur göra” - listor
- Seriesamtal, visualiserade samtal
- Sociala berättelser
- Omvänd social berättelse
- Sociala manus
- Social meny
- Skalor och påståendeformulär
- Kat-kittet

Tillämpad beteendeanalys

TBA

Operant beteende

”...beteende hos djur och människor där konsekvenserna av det beteende som utförs påverkar sannolikheten för att beteendet senare skall upprepas,”

(Eikeseth & Svartdal, 2007, s. 22)

A leder till
Ser
Pappa

B därför att
Sträcker upp
armarna

C
Blir
upplyft

A

Prompt

”Sitt ner”

B

**Barnet
sätter sig**

C

**Barnet får
förstärkare**

Prompt

(Planerad hjälp som gradvis tas bort)

- Verbala instruktioner (bild)
- Modellering
- Fysisk vägledning

A leder till **B** därför att **C**
Instruktion beteende förstärkning

PECS

Picture Exchange Communication
System

Leif Ekström

Avråder från:

- 1) Utsläckning genom att negligera**
- 2) Timeout**

Rekommenderar

**Medveten användning av
positiva konsekvenser**

Habilitering vid autism

1. Kunskap
2. Individualisering
3. Organisation
4. Livsperspektiv
Arbetsbeteende, arbetsfärdigheter,
vardagsfärdigheter, kommunikation,
fritidsfärdigheter, sociala färdigheter
5. Bemötande/undervisningssätt/pedagogik

leifekstrom@comhem.se